

Juryrapport Profielwerkstukwedstrijd Duits 2024

De sectie Duits van de vakvereniging *Levende Talen* reikt ieder jaar in het kader van het vak Duits een prijs uit voor het beste havo- en vwo-profielwerkstuk dat in het afgelopen schooljaar door leerlingen geschreven is. We doen dit in samenwerking met het Duitsland Instituut Amsterdam.

De jury bestaat uit drie leden: Marika Beier, docente Duits aan Regius College in Schagen, Bert Slenders, werkzaam op het Duitsland Instituut in Amsterdam en ondergetekende Stijn Heusschen, adjunct-directeur vwo en docent Duits op het Merletcollege in Cuijk. Als jury danken we Lucy Krul die vanuit het sectiebestuur dit jaar de coördinatie op zich nam en Trixie Hölsgens voor het gastvrouwschap van het Duitsland Instituut Amsterdam en voor de organisatie van de uitreiking op 16 januari jl.

Veelal voor het eerst in je schoolcarrière werk je gedurende een langere periode aan een onderwerp waarin je je grondig hebt verdiept. Er gaat veel tijd zitten in het bedenken van een onderwerp, erover lezen, het bespreken, schrijven en herschrijven. En het is ook een zoektocht, want er moeten tijdens het proces beslissingen genomen worden die jullie van tevoren misschien niet hadden verwacht: Moeten we eerst verder met lezen en schrijven of juist eerst verder naar goede bronnen zoeken? Moeten we behouden wat we hebben of dit herschrijven? Of moeten we dat hele hoofdstuk toch maar weggooien? De onderzoeksvragen beperken of juist uitbreiden? Om nog maar te zwijgen van het weergeven van gebruikte bronnen. Hoe werkt APA precies en doe je dat in de lopende tekst, als voetnoot of alleen in de literatuurlijst? Het is een proces van wikken en wegen. En soms verzand je in de gevonden informatie en krijg je het gevoel dat je de rode draad kwijt bent van wat jullie wilden onderzoeken. En jullie hebben misschien ook momenten gehad waarop jullie het profielwerkstuk even helemaal zat waren?! Maar uiteindelijk hebben jullie ook de moed om het profielwerkstuk in te dienen voor een wedstrijd. Als jury willen we ook hiervoor onze waardering uitspreken.

Dit jaar mocht de jury maar liefst 7 PWS beoordelen. Dat lijkt misschien niet veel, maar de afgelopen drie jaar bij elkaar kwamen we maar net boven de zeven

profielwerkstukken uit. Het was daarom ook best een opgave voor de jury om alles te lezen naast de reguliere werkzaamheden, maar wel een heel leuke opgave.

Anna Bachem en Hanna van Loenen van het Stanislas Westplantsoen in Delft maakten onder begeleiding van docent Arnout Vos een PWS over de invloed van propaganda op het dagelijks leven in de jaren '80 in de DDR en BRD. Jonas Lorenz van het Montessori College in Nijmegen schreef een werkstuk over Sudetenland met begeleiding van docenten Gabriëlle Buijink en Werner Dresen. Freddy Kuiper maakte op het Deltion Lyceum zijn PWS rondom de vraag in hoeverre Duitsland een wereldmacht is onder begeleiding van Karen van Weeghel. Zij was ook de begeleider van Mathijs van Egmond, die op het Aventus Lyceum in Apeldoorn een PWS over Oostalgie en de invloed ervan op de perceptie van de DDR maakte. Anouk Smit en Marilein Mouw deden op het Corlaer College in Nijkerk onder begeleiding van Mike Tuithof onderzoek naar de gevolgen en zichtbaarheid van de val van de muur in Berlijn. Fiep Kok van het Marecollege in Leiden schreef onder begeleiding van Joanne Rullens over het *Gendersternchen*, een actueel taalkundig onderwerp in Duitsland. Kirsten Grooteman en Tamara Winter van het Martinuscollege in Grootebroek onderzochten in hun PWS onder begeleiding van Irmgard Trabold in hoeverre de genocide op de Herero en Nama in Namibië ten grondslag lag aan de Holocaust.

Voordat de winnaar bekend wordt gemaakt, bespreken we de zeven PWS kort. De Duitse deling is al langere tijd een geliefd onderwerp voor het profielwerkstuk. Dat weten de leerlingen uiteraard zelden tot nooit, maar als jury lezen we elk jaar wel iets hierover. Toch weten de schrijvers ons elke keer te verrassen met een nieuwe invalshoek.

Anna en Hanna gaan in hun PWS in op de rol van propaganda in de BRD en de DDR in de jaren '80. De jury was positief op de inkadering van het onderwerp, al is 10 jaar nog steeds een grote tijdsspanne voor een profielwerkstuk. Er is een veelheid aan geschreven bronnen gebruikt om vooral de geschiedenis te vertellen. Het blijft lastig, wat je allemaal wel en niet moet, kunt en wilt vertellen qua historische achtergrond. Wat mag je verwachten dat een lezer weet? In dit PWS wordt de geschiedenis na de Tweede Wereldoorlog heel uitvoerig én correct beschreven,

maar daardoor vallen de veel interessantere interviews bijna in het niet. De basale geschiedenis kunnen we via tal van bronnen wel raadplegen, die interviews maken een PWS persoonlijk en zijn alleen in dit PWS te vinden. Weliswaar staat de werkelijkheid van één geïnterviewde niet gelijk aan de waarheid, maar het geeft wel inzichten die we anders niet zouden hebben. Vanuit de interviews worden zaken uit het dagelijks leven aangehaald, waardoor werkelijkheid en waarheid mooi gecombineerd worden. Dat had wat de jury betreft nog vaker gemogen in dit PWS dat opvalt door de aantrekkelijke schrijfstijl. Grote bonus zijn de uitgeschreven Duitstalige interviews die zijn gehouden. Een heel PWS in het Duits zien we nog maar af en toe, maar mooi om te zien dat jullie niet alleen gebruik maken van Duitstalige teksten, maar ook zelf actief Duits gebruikt hebben in jullie onderzoek.

Anouk en Marlein gingen in op de vraag, of de Berlijnse muur wel echt gevallen is. Daarvoor zijn ze zelfs naar Berlijn getogen om ter plekke onderzoek te doen. Dat waardeert de jury heel erg en geeft het PWS ook een persoonlijke noot. Dat persoonlijke komt ook naar voren in het profielwerkstuk bij de observaties die jullie in Berlijn hebben gedaan.

Daarnaast was de jury te spreken over het theoretisch kader dat geschetst werd alvorens in te gaan op de deelvragen.

De geschiedenis van Duitsland wordt in dit PWS kort genoemd om alvorens in te zoomen op de welvaart en het welzijn. In de deelvragen wordt steeds het verschil tussen West- en Oost-Berlijn genoemd. In de uitwerking van die vragen leest de jury bij de deelvragen over de periode 1945-1989 vooral over West- en Oost-Duitsland. Dat is enerzijds logisch, omdat specifieke gegevens voor Berlijn lang niet altijd voorhanden zijn geweest, anderzijds is dat jammer, omdat Berlijn als geheel tot de bouw van de Berlijnse muur en ook West-Berlijn vanaf de bouw van die muur als een specifieke plek kan worden beschouwd.

Mathijs onderzocht op de vavo de invloed van *Ostalgie* op de huidige blik van Oost-Duitsers op de maatschappij in de DDR. Mathijs geeft in een relatief kort verslag in drie duidelijke deelvragen een politiek, sociaal en economisch overzicht van de DDR, de transitiefase net na de val van de muur en de moderne tijd. Nu zegt lengte van een PWS niets over de kwaliteit, de jury vond het ook fijn, dat er kort en bondig geschreven werd. Dan ontbreekt er uiteraard een ontwikkeling, maar de grote lijn is

zeker wel verteld. Het had wellicht gescheeld, als je naar een specifieke periode van de DDR had gekeken. 40 jaar is lang en het is de vraag, welke periode van de DDR de *Ostalgi*ker aanhangen, als dat al te beschrijven is. Wat voor de jury ontbrak, waren eerstehands bronnen. Er is nu alleen gebruik gemaakt van Nederlandstalige bronnen, terwijl er genoeg oorspronkelijk materiaal voorhanden is en er ook nog genoeg mensen zijn, die zeker de latere periode van de DDR bewust hebben meegemaakt.

We ontvingen nog een PWS van de vavo. Freddy was al aan het werk toen de overige kandidaten nog geboren moesten worden. Het getuigt van ontzettend veel discipline en inzet, dat je op latere leeftijd nog je havodiploma wilde behalen. Freddy had een mooie aanleiding voor zijn PWS. Hoewel hij vaak in Duitsland kwam en komt, wist hij naar eigen zeggen weinig van het land. Dat zorgde ervoor, dat hij juist over onze oosterburen een PWS wilde maken. Freddy onderzocht, in hoeverre Duitsland een wereldmacht is, waarvoor hij een duik in de geschiedenis van het land maakt. De ontwikkeling van de koloniën door Europese mogendheden wordt kort aangehaald, waarna het stuk zich concentreert op de 20e eeuw.

Het PWS leest lekker en is mooi opgemaakt. Voor eenieder die een beknopte geschiedenis van Duitsland in de vorige eeuw wil lezen, is dit PWS zeker een goede instap. De jury vond het jammer, dat de periode na de Duitse eenwording grotendeels onbehandeld is gebleven. Dat had het PWS mooi afgemaakt en had ook een nadere toelichting op de rol van Duitsland kunnen bieden. Zeker de periode van Angela Merkel als bondskanselier biedt een mooie analyse van de macht van Duitsland in Europa en de wereld.

Over koloniën gesproken, het PWS van Kirsten en Tamara behandelt twee zwarte periodes van de Duitse geschiedenis. In Namibië, een van de gebieden die het Duitse keizerrijk wel als kolonie bezat, vond aan het begin van de 20e eeuw een genocide plaats op de Herero en Nama, twee lokale bevolkingsgroepen. Kirsten en Tamara hebben deze wandaden vergeleken met de Holocaust later die eeuw. De jury vroeg zich af, hoe twee jongedames op een dergelijk onderwerp voor hun PWS zijn gekomen. Helaas werd dat antwoord niet gegeven. Het is desalniettemin een bijzonder origineel onderwerp, waarbij de meeste Nederlanders (en Duitsers wellicht ook niet) niet eens weten, wat er begin 20e eeuw in Namibië heeft

plaatsgevonden. De jury was dan ook verbaasd over de geringe tijdsinvestering die volgens het logboek heeft plaatsgevonden om dit onderwerp te behandelen, ook getuige de indrukwekkende literatuurlijst die (op z'n minst deels) gelezen moest worden om tot dit resultaat te komen.

Helaas is het onderzoek beperkt tot een literatuuronderzoek, al zal het ook heel lastig zijn om dit onderwerp anders te onderzoeken. *Zeitzeugen* van de eerste genocide van de 20e eeuw leven niet meer en museaal is er in Nederland niets en in Duitsland vrij weinig over te vinden. De enige hoop zouden (waarschijnlijk Duitse) dagboeken uit die tijd kunnen zijn geweest. Over de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust is zo veel geschreven, dat een mens dat in zijn leven niet eens allemaal kan lezen.

De jury vond dat jullie het geheel op een duidelijke wijze gepresenteerd hebben. Een gevaar bij dergelijke beladen onderwerpen is, dat de presentatie banaal wordt en het taalgebruik van de agressor te gemakkelijk wordt overgenomen, zeker als hij de voornaamste bron is. Dat gevaar hebben jullie meestal vakkundig weten te omzeilen en zo ons laten kennismaken met een zeer interessante, maar ook macabere verbinding van twee volkerenmoorden. Wat de jury wel miste, was een uitgebreidere reflectie. Wat deed het onderzoek met jullie? Want wat jullie hebben gelezen en gezien, is heftig; meer dan een gemiddeld mens in zijn leven tegenkomt. Die inzichten hadden het PWS persoonlijker gemaakt.

Van de Holocaust naar Sudetenland is helaas een kleine stap. Jonas beschrijft in zijn PWS zijn eigen familiegeschiedenis, vooral die van zijn opa en overgrootouders, die na de oorlog gedeporteerd werden uit Tsjechië. Omdat ze Duits waren. De jury was onder de indruk van dit authentieke, originele onderwerp. Er is weliswaar vaker geschreven over *Heimatvertriebene*, maar Jonas heeft het persoonlijk gemaakt, door veelal in het kleine te blijven, namelijk bij zijn eigen familie. De autobiografie van zijn opa en de interviews met hem worden gecombineerd met vakliteratuur. De geschiedenis van Sudetenland wordt goed weergegeven, al had het wat de jury betreft beknopter gemogen om zo meer de nadruk op de familiegeschiedenis te leggen. De interessante vergelijking aan het einde van het werkstuk, namelijk met de twee aangehaalde boeken, had wat de jury betreft verder uitgewerkt mogen worden, zonder afbreuk te doen aan het persoonlijke.

Dit is al met al een onderwerp dat voor veel lezers nieuw zal zijn en het wordt op een persoonlijke manier gepresenteerd. Bij vervolgonderzoek willen we wel wijzen op een

betere bladspiegel met alineaverdeling en ook de spelling verdient her en der aandacht.

Het laatste PWS dat we bespreken, heeft een totaal ander onderwerp. Tussen alle historische PWS valt het PWS van Fiep op. Een taalkundig PWS over een modern en actueel onderwerp: het *Gendersternchen*. Dat woord valt wel te vertalen naar gendersterretje, maar cultureel zegt dat dan nog niet zoveel, want in het Nederlands komt dat sterretje niet voor. Ook hier vroeg de jury zich af, hoe een Nederlandse leerling op een dergelijk onderwerp voor een PWS komt, zeker als die leerling dan een NT-profiel heeft. Het is wel heel origineel en ook mooi uitgewerkt. Fiep heeft gebruik gemaakt van een literatuurstudie, een eigen onderzoek naar het gebruik van dat sterretje in verschillende kranten en een enquête onder jongeren.

Voor de enquête ben je niet over één nacht ijs gegaan. Je hebt verschillende kanalen ingezet om Duitse respondenten te krijgen, via partnerscholen, via kennissen en via internetplatforms. Dat de uiteindelijke opbrengst dan wat tegenviel, ligt dan niet meer aan jou. Je weet de resultaten van je enquête goed te nuanceren en in perspectief te plaatsen. Die kritische blik ook op eigen materiaal is van grote waarde, ook in je vervolgopleiding (hopelijk heeft je toelating tot bouwkunde niet geleden onder het schrijven dit PWS), waarin je vast en zeker met statistieken geconfronteerd wordt. Je hebt in je werkstuk veel Duitse bronnen gebruikt en her en der ook Duits in de lopende tekst gebruikt, nadat je het PWS in het Duits met een exposé begonnen bent. Klein aandachtspuntje is de schrijfwijze van Duitse woorden in de lopende tekst. Een enkele naam van een persoon, organisatie of website bevat een spelfout, de meest opvallende was het verkeerd schrijven van de *Verein Deutsche Sprache*, terwijl die juist over taal gaan...

En dan nu de uitslag...

De jury heeft na lang beraad en de nodige discussies besloten, om de eerste prijs toe te kennen aan het profielwerkstuk van Jonas Lorenz over zijn familiegeschiedenis en Sudetenland. We willen alle deelnemers van harte feliciteren en veel succes wensen met hun verdere studieloopbaan.